

TEJGAZDASÁG

TEJGAZDASÁGI ÉS ÁLLATTENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZAGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET TEJGAZDASÁGI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára:

← Egész évre 4 K. — Félévre 2 K. →
Az országos magyar gazdasági egyesület tagjai és a „Köztelek” előfizetői ingyen kapják.

Szerkeszti:

SIERBÁN JÁNOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, Köztelek, Üllői-út 25. sz.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

Kedves Barátom!

Nagy érdeklődéssel olvastam a „Tejgazdaság” legutóbbi számában a „Székesfővárosnak tejjel való ellátása” és „Páris városának tejjel való ellátása” címek alatt megjelent cikkeidet. Mig az utóbbi híven változja a Szajna parti metropolis remek berendezési tejjel ellátási szervezetét, addig az előbbi, ami fővárosunk tejjel ellátásának sivatagságát egész mesztelenségében tárja elé.

Teljesen osztom azt az állítást, hogy a tejfogyasztás és a tejkereskedelem tekintetében a mi fővárosunkéhoz hasonló állapotokat ma már csak a keleti államokban találhatni, sőt a magam részéről ezt a kritikát még tulságos enyhének is ítélem. A közönség kizsákmányolása, hirtelen meggazdagodási vágya s a legszemérméletlenebb visszaélések jellemzik ami tejkereskedelmünket.

Feljogosítottan érzem magamat az általad felvetett témához hozzászólni, egyrészt mert régóta figyelemmel kísérem s tanulmányozom fővárosunk tejkereskedelmi viszonyait és így azokat alaposan ismerni vélem is, másrészt, mert legutóbb tett külföldi tanulmányutam alkalmával, Németországban: Borszóló, Frankfurt, Berlin, Hamburg, Halle, Lipcse, Drezda; Dániában: Odense, Roskilde, Kopenhága; Ausztriában: Prága és Bécsben, behatóan tanulmányoztam a tejkereskedelmi intézményeket, amelyek összehasonlításából igen szomorú következtetéseket vagyok kénytelen levonni hazai viszonyainkat illetőleg.

A külföldön mindenütt nemesak igen szigorú törvényes intézkedések szabályozzák a tej forgalombahozatalát, de gondoskodva van azok szigorú végrehajtásáról is. Hiszen tagadhatatlan, hogy nálunk is vannak különböző, pl. a beteg fejős állatoktól nyert tej feldolgozására, a tejgazdaságok ellenőrzésére, a tej és tejtermékek hamisításának tilalmazására vonatkozó rendszabályok, de ezek betartása és ellenőrzése senki gondját nem képezi s a nagyobb városainkban, különösen pedig a székesfővárosban teljesen szabadjára van eresztve a tejkereskedelem és a szemérmetlen hamisítások itt valóságos orgiákat ülhetnek.

E visszaélések megállításának és a tejkereskedelemnek — elsősorban a székesfővárosban — tisztességes alapokra leendő fektetésének kétségkívül az volna a legjobb módja, ha a székesfőváros megalkotná, illetve életbeléptetné a minden oldalról sürgetett és Schermann t. főorvos által teljes szakszerűséggel már el is készítettett és a mi viszonyainknak teljesen megfelelő azon szabályrendeletet, amely a főváros részére termelő tehenészetek egyidejű ellenőrzésével, a tej forgalombahozatalát is a legszigorúbb felügyelet alá he-

lyezi, természetesen gondoskodva annak kéréssel szigorú leendő végrehajtásáról is.

Mennyiben van kilátás ezen szabályrendelet életbeléptetésére, azt bajos megmondani, annyi azonban kétségtelen, hogy az érdekeltég minden követ meg fog mozgatni a t. főorvos dicséretre méltó törekvésének meghíusítására, és én nagyon kétem, hogy a szabályrendelet belátható időben életbelépjön.

De kérdem már most, ha a főváros nem lépteti életbe a szóbanforgó rendeletet, vajjon továbbra is maradhatnak-e így a viszonyok s nincs-e mód előnyösebb helyzet teremtésére.

En azt hiszem van. Nézetem szerint addig is, míg törvényhatóságilag nem fognak intézkedések tétetni a kifogástalan minőségű tej és tejtermékek forgalombahozatalára nézve, azon intézményeknek képezi hivatását e téren jó példával előljárni, amelyek a tej forgalombahozatával en gros foglalkoznak. Fővárosunkban vannak ily intézmények, ilyenek pl.: a „Mintatejtelep”, vagy még inkább a már körülbelül 20 év óta fennálló „Központi Tejcsarnok Szövetkezet”. Nekem meggyőződésem, hogy ennek a szövetkezetnek, mely naponta 35—40,000 liter tejet hoz itt a fővárosban forgalomba, konzekvens és czéltudatos törekvéssel, főleg pedig szakavatott és erélyes vezetéssel, módjában állana a forgalomba kerülő tej minőségére az egész vonalon domináló befolyást gyakorolni és a hamisított tej elárúsítását jelentékeny mérvben megnehezíteni.

Az a közönség, amely megszokta az egyforma és kifogástalan minőségű hamisítottat, az a hamisítottat könnyen fel fogja ösmerni és tartózkodni fog az ilyenek vételétől.

Önkénytelenül is felvetődik már most az a kérdés, mennyire igyekezett a „Központi Tejcsarnok Szövetkezet” 20 évi fennállása óta ennek a feladatnak megfelelni. A választ e kérdésre fentemlített cikkeid egyikében megadtad magad, utalva arra, hogy a vasuti állomásokon beérkező tej nagy részét minden további kezelés nélkül adják át a vizontelárusítóknak s a telepre kerülő tej szűréséről is, vagy csak bármiképp a „kezelés” elnevezésére igényt tartható eljárásról szó sincs.

E nélkül pedig nem lehet szó arról sem, hogy a szövetkezet vezető szerepet vihessen a fővárosi tejjacszon, amint pedig ez a külföldön levő „Molkerei Genossenschaft”-oknál (Tejcsarnok Szövetkezeteknél) mindenütt konstatalható.

Nem szorul bizonyításra, hogy ily eljárás mellett maga a szövetkezet sincs abban a helyzetben, hogy a beérkező tejek minőségéről meggyőződést szerezhesen és egyben önmaga nyújt segítő kezét a viszont kereskedőknek a tej hamisítására — legalább is a vizezésre — sőt kiszolgáltatja magát a vizontelárusítók részéről megrövidítésnek is,

amennyiben ha ezek bárholnan szerzett megromlott tejet szolgáltatnak vissza a szövetkezetnek az ő saját kannáiban, — azt mint illyent elfogadni s qua veszteséget elkönyvelni kénytelenek.

S mi indítja vajjon a „Tejcsarnok Szövetkezet”-et erre az eljárásra? Kétségkívül az, hogy a regiének ily módon való csökkentésével is, tagjainak lehető magas árat biztosítson beszállított tejükért. Amde köztudomásu, hogy a „Tejcsarnok Szövetkezet” tagjai értékesítik a legrosszabbul valamennyi Budapestre szállító termelők közül terményüket s nyílt titok a szövetkezet tagjainak e miatti általános elégedetlensége.

Elvégre is ez elsősorban a szövetkezeti tagok belső ügye és — eltekintve a dolog közegészségügyi oldalától, — senkinek sem lehetne jogczime arra, hogy ebbe beleszóljon, ha nem volna a szövetkezet tej értékesítésének igen nagy kihatása a budapesti tejjacszon aralkulására. S épen az a baj, hogy nagyon is van s a privát tejkereskedők a szövetkezet által elért évi átlagár alapulvételével fizetik a termelőknak a tejet. Ennek folyománya azután az, hogy míg pl. Bécsben a fogyasztó 12—14 krral fizeti a teljes tej literjét, az ottani szövetkezet tagjai pro liter a múlt évben évi átlagban 8—9 krt. kaptak tejükért, ezzel szemben nálunk ugyancsak 12 kros árak mellett a termelő lóko Budapest a kereskedőktől maximálisan 6¹/₂—7 krt. kap, a szövetkezet tagjai pedig tudomásom szerint még ennél is jóval kevesebbet kapnak tejükért.

Sorra véve az elől említett külföldi nagyobb városok tejcsarnok szövetkezeteit, arról győződtem meg, hogy azok kitünő eredményeket érnek el. A tej ára a külföldön általában olcsóbb ugyan, (a fogyasztók teljes tejért átlag 10¹/₂—11 krt. fizetnek pro liter), de a „Molkerei Genossenschaft”-ok tagjai mégis körülbelül 7—7.3 krt. kapnak beszállított tejük literjéért s e mellett a szövetkezetek kivétel nélkül kifogástalan minőségű árut hoznak forgalomba, a tej kezelés pedig mintaszerű.

Nem is szólók a koppenhágai „Pasteur” nevű szövetkezetéről, mely kizárólag pasteurizált s magától értetődőleg palaczkozott tejet hoz forgalomba, naponta 20—22,000 litert s bár nem árusítja drágábban, mint a nem pasteurizált tejet forgalmazó ottani szövetkezetek, mégis kitünően reussál. Utalni kívánok azonban pl.: Németország bármely nagyobb városának tejcsarnok szövetkezetére, melyekben kivétel nélkül oly módon kezelik a tejet, hogy minden kannát előbb megvizsgálják izre-szagra, azután egyszerű szűrőn megsűrítik, utána kavics szűrőn bocsátják keresztül, alaposan lehűtik s kifogástalan tisztaságu üvegekben hozzák forgalomba, vagy e czélra külön konstruált csapokocsikról árusítják. Szállító edényeik, járműveik első sorban pedig a telepek minucziózus tisztaságu, a tej zsirtartalmának meghatározására a

zhezuzó képességgel
fogyasztott teje.
azájában megtilt-
tát egyenek s en-
lapja, hogy: Car-
ordo.

Illetve forralatlan
lól—26-ig összesen
16. Május 27-től
zama 15-re szapo-
Lipótvárosra esett.
égügyi főtanácsos
zetéki vizet és azt
találta, minél-
vélemény, hogy a
ifuszbacillusokkal
terjeszti a város-
minélfogva fel-
e körülményre és
is forralják fel.

Tudtalevő, hogy
felhevitik, saját-
ti értékét jelenté-
nyers tej saját-
elveszti tejfel-
kelletlen bőr kép-
matok, melyeket
atása idéz elő.
életkezését meg-
ból a tartányból,
a levegőt eltávo-
megy most Nils
a levegőt más-
nég pedig kénsav
egtelteti a tejet
120°-ra heviti és
által megszaba-
ily módon kezelt
p szint és válto-
zó képességét. A
való szerepét az
m lehetett még

kormány, hogy a
ndorianárt szer-
rona fizetést ad-
tatott szekeret.
mításhoz szük-
elyezve s ezek
alkalmas helye-
tban mutatja be.

éséről. A Dali
rus 1-től 1900.
et dolgozott fel,
m vajat adott;
29-7 liter teje
5 filléért érté-
6 fillérel fizette
aszomból a tej-
után 16 fillért
tejért végered-
ésvényeseknek
ek.

lete tulajdona

OK.

t 1 kr.

t 40 „

ghoz

legnagyobb gondot fordítják, egyáltalán a kezelés olyan szakértelmes és precíz, a minőt a mai modern tejgazdálkodás mellett, méltán meg is lehet követelni.

S daczára e látszólag nagy költségbe kerülő kezelésnek, a regiejük csekély, mert nem a kezelési költségeken takarékoskodnak, hanem az üzem egyéb ágazataiban, ahol tényleg nagy megtakarításokat lehet elérni. Jellemző pl.: hogy a prágai Kirchner-féle telep regie költségei 18—20,000 liter nagyrészt palaczkozott tej forgalmánál 1897-ben 2'3, a múlt évben 1'95 krt tettek ki. A világhírű Bolle-féle berlini telep, melynek berendezése és tejkészítése több mint fényűzőnek mondható 75,000 liter napi forgalomnál, tulajdonosának évenként közel egy millió márkát jövedelmez, daczára, hogy 18—20 fillér eladási ár mellett 12—13 fillért (7—7'6 kr.) fizet a termelőnek.

Mindezekből én az a következtetést vonom le, hogy a pongyolaságot és a szorosán vett tejkészítési költségeken való takarékoskodást a tejjuzletnél a legnagyobb tékozlásnak lehet és kell is minősíteni, amely biztos előidézője a kedvezőtlen üzleti eredményeknek.

Ha ez az állításom helyes, — pedig a tények ennek helyességét igazolják — abban az esetben kijelölve látom az utat, melyen ami fővárosi jelentősebb tejelárusító vállalatainknak haladniuk kell. Ezt nemcsak az anyagi előnyök parancsolják, hanem a lakosság érdekeire való tekintet is, melyeket figyelmen kívül hagyniok az ilyenmű intézményeknek nem szabad.

A külföldi majmolásával szeretnek benünket magyarokat vádolni. Ha valamiben, úgy a tejtermelés és értékesítés terén igazán érdemes a külföld példáját utánoznunk. Nem kell hozzá egyéb, mint szakavatottság és kitartó erély.

Mindezek után pedig azt a kérdést intézem hozzád, mint a tejgazdasági ügyek országos vezetőjéhez, egyetértés-e velem mindabban, a mikre fentebbiekben reámutattam s ha igen, nem áll-e módodban ilyen értelemben befolyást gyakorolni nagyobb városaink, első sorban a székesfővárosi lakosság tejjel való ellátásának kívánatos reformálására.

Szívélyes üdvözléssel híved:

Budapest, 1900-ik évi szeptember hó 8-án.
Jeszenszky Pál.

* * *
Válasz.

Kedves Barátom!

Hozzám intézett nagybecsű nyílt leveledre késedelem nélkül azonnal válaszolni kívánok, nehogy bárki egy pillanatra is azt gondolhassa, hogy fentebbi leveledben közlöttekkel mindenben egyet nem értenék.

Jól esik látnom és arról meggyőződnöm, hogy a cikkekben már annyi ízben hangzott elvekkkel teljesen egyetértés, sőt hogy te, aki oly alaposan tanulmányoztad ez ügyet és most ujabban is fél Európát bejárta tanulmányozni a tejkereskedelmi intézményeket, felsorolt adatokkal megerősítet az általam közlöttek.

En cikkekben kerültem a részleteket, és nehogy félremagyarázásra adjak okot, tejkereskedelmi intézményeinkről is csak általánosságban emlékeztem meg, nehogy indokolatlan érzékenykedést keltsek.

Hogy azonban a tejforgalomban mutatkozó hiányok főleg tejkereskedelmi intézményeink tökéletlen tejkészítésének tulajdonítható, azt jól tudjuk és te alaposan be is bizonyítottad a felsorolt számszerű adatokkal is.

Az egyes intézmények és tejkereskedők eljárása a tejkészítés körül, nézetem szerint közérdek és azért mint azt helyesen is jegyezed meg, nemcsak közegészségügyi, de a tejáralakulás szempontjából is bírálat tárgyát kell, hogy képezze.

Csodálatos, hogy Budapesten nem képes felvirágozni egy szövetkezeti alapon létesített tejszarnok.

A szövetkezetek mindenhol sikeresen versenyeznek az egyes kereskedőkkel, fővárosunkban azonban ellentétesen, az egyes kereskedők sokkal jobban prosperálnak, mint az egyedüli szövetkezeti alapon létesült tejszarnokunk.

A nagyobb kereskedők, dicséretükre legyen mondva, többet fizetnek a tejtermelőnek, mint a központi tejszarnok s épen olyan jól, vagy jobban mondva, épen olyan rosszul kezelik és mégis olcsóbban adják a tejet és emellett még jövedelmük is van.

Ez igen elszomorító körülmény és feltétlenül orvoslást kíván, mert ezen kérdést t. i. a fővárosnak az eddiginél megfelelőbb és egészségesebb tejjel való ellátásának kérdését hosszabb időre kitolni lehetetlenség, miután a nagyközönség is öntudatra ébred és az olyan intézmények, amelyek nem felelnek meg az egészségügyi követelményeknek el fognak bukni.

A fővárosi tejforgalom megrendszabályozására első sorban is feltétlenül szükségesnek tartom egy szigorú szabályrendeletnek a megalkotását.

A főváros érdeműs és közbecsülésben álló tisztí főorvosa benyújtotta a tanácshoz a szabályrendeletet, melyhez ha közölni fog még hozzá szólnunk.

Másodszorban azonban csakis megfelelő vállalatok útján képelem a fővárosi tejkereskedelmet a rendes medrébe terelni.

A vállalatok közül pedig ismét a szövetkezeteket tartom hivatottaknak, hogy a tejértékesítést a fővárosban ellássák.

Sajnos egyedüli ilyenmű vállalatunk a központi tejszarnok mai szervezete és ügykezelése mellett, nem képes feladatát teljesíteni. Tagjainak, — saját bemozdásuk szerint, — tulajdonosai áratok fizet. A közönségnek a közszel és sok egyéb anyagokkal felszerelt tejes kannákból direkt is, minden kezelés nélkül drágán adja a tejet.

Ezzel szemben egyes nagyobb kereskedők jobban fizetnek a termelőnek, olcsóbban adnak, ugyan szintén minden kezelés nélkül a közönségnek tejet és e mellett még is megvannak az üzlettel elégedve.

Vajon miben keressük a magyarázatot? Erre a leghelyesebb választ te adtad meg leveledben.

Hogy t. i. a legnagyobb tékozlás egy tejkereskedelmi intézménynél, a tejkészítési költségeken való takarékoskodás.

En tehát nagyon kívánatosnak tartanám, ha a központi tejszarnok szövetkezet változtatna eddigi rendszerén és a külföldi példák után indulva, mintaszerű intézménynyé alakulna át, mert mai állapotában való fentartása már a közérdek szempontjából sem kívánatos, nem is szólva arról, hogy tagjai anyagilag jelentékeny károkat szenvednek a felettébb rossz értékesítés miatt.

Volna azonban hozzád is egy kérelmem épen ezen alkalommal.

Evek óta foglalkozol a tej és egyéb élelmi cikkek értékesítésének kérdésével. Most legújabbban is a földmivelési m. kir. miniszter ur által kiküldetvén külföldön nagyobb tanulmány utat tettél és így a tejértékesítés kérdésében tág a látóköröd és sok a tapasztalatod. En tehát felkérlek, segíts-e kérdést megoldani és azon esetre, ha a központi tejszarnok szövetkezet nem hajtaná végre tervbe vett üzem reformját, — alakíts egy új vállalatot a tejtermelő egyesülete útján, mert arról meg lehetsz győződve, hogy egy helyes alapon szervezett ilyen mű vállalat fényesen fogna prosperálni, mert ami közönségünk is tudni fogja méltányolni az egészségügyi követelményeknek megfelelő módon kezelt tejet és termékeit. Különösen, ha az ilyen módon kezelt tej, még nem is drágább a többinél.

Részemről szívesen fognálak egy ilyenmű

vállalat létesítésében támogatni, ámbar erre a te szakavatottságod és erélyed egyedül is untig elegendő.

Ha aztán egy-két olyan vállalatunk lesz, amely mintaszerűen kezelt tejet hoz forgalomba, a többi vállalat és kereskedő is hasonló eljárásra lesz kényszerítve.

Igaz híved

Sierbán János.

Legelők ápolása és okszerű kihasználásáról.

Allattenyésztésünkre nézve örömmel állapítható meg, hogy az úgy marhaállományunk számbeli szaporodása, valamint minőségbeli javulása folytán haladó irányt követ, mit nemcsak azon körülmény igazol, hogy kivitelünk úgy szám, mint az egyes egyedek értéke tekintetében fokozódik, de még inkább azon tény, hogy a gazdák kezén maradó tenyészanyag javul — a miről minden megfigyelő meggyőződhetik, ha a tárlatok, tenyészállatvásárok s állatdíjazásokra felhajtott állatanyagok nem egyes példányait, hanem nagy átlagát összehasonlítja azzal, amit ilyen alkalomkor még csak néhány évvel ennek előtte is látni lehetett. Még csak pár évvel ennek előtte is a bíráló-bizottságoknak nagyon nyhe eljárást kellett tanusítaniok, hogy a rendelkezésre álló díjakat kioszthassák, de tették azt mégis — nem mert a felhajtott állatok azt megérdemelték, hanem — hogy ösztönzőleg hassanak s eljárásuk helyes volt, mert a mai díjazásoknál már azt lehet tapasztalni, hogy több a díjazásra érdemes állat, mint a rendelkezésre álló díj.

Elvitázhatatlan tény, hogy ezen máris szép eredményben nyilvánuló haladás első sorban nagy áldozatnak köszönhető, melyet földmivelésügyi kormányunk nemcsak anyagilag hoz, de népünk — tovább menve mondható, hogy az egész — gazdaközönség szellemi támogatásával is nyújt, másodszorban a társadalmi összműködés és nem utolsó sorban a közigazgatás ez irányú működése ellenőrzetésének is köszönhető.

Gyakorlati szemmel mérlegelve állattenyésztési ügyünk mai állapotát sajnálattal kell azonban kijelenteni, hogy ezen haladást a gazdaközönség elég drágán vásárolja meg, amennyiben épen azon a téren nem tapasztalható javulás, amely téren állataink a legtöbbet fejlődhetnének s e mellett a legolcsóbb módon táplálhatnának. Mert nem hagyható figyelmen kívül, hogy állatállományunk javulását egy magában a jobb tenyészanyaggal, az elérhető legmagasabb fokban nem érhetjük el, ha egyúttal azok megfelelő takarmányozásáról is nem gondoskodunk. E részt azonban egy szemrehányástól a gazdaközönseget nem lehet megkímélni, mert habár terjed is a téli gondosabb takarmányozás (noha szintén nem olyan mérvben, mint ahogyan kellene), de már a nyári takarmányozás minőségéhez nagyon sok szó fér. Legtöbbet fejlődnek házi állataink azon időszakban, amikor legelve a legtermészeteszerűbben táplálkoznak, állatainknak a legelőn való táplálása a legolcsóbb is, de mert a gazdaközönség a világon semmivel sem törődik kevesebbet, mint a legelővel s mit sem üz okszerűtlenebbül, mint a legeltetést, az e téren tapasztalható nemtörődés és elhanyagolás vonja maga után, hogy a legelőn történő kellő táplálás hiányát a gazdaközönség részben zsákból abrak képében, részben egyéb herefélékkel drágábban kénytelen pótolni — s ezen körülmény indított azon állításra, hogy állattenyésztésünk terén a haladást gazdaközönségünk elég drágán vásárolja meg.

Valóban csodálkodásba ejti az embert, hogy a gazdaközönségnek tulajdonos része, amíg egyrészt vagy sok anyagi áldozatot hoz vagy sajátkezűleg oly sokat dolgozik, hogy marhaállománya részére a téli időszakra biz-

tosítsa a takarmányt, addig avval, hogy a nyári félévben a legelőn a jószág hogyan él meg, vagy éppen semmit sem gondol, vagy legfeljebb, ha a mező kopik vetett takarmánnyal pótolja a hiányt ahelyett, hogy a legelő ápolásával s annak okszerű használatával biztosítaná annak nagyobb hozamát.

Kisgazdáink a czélszerű s helyes eszközéseket leginkább a közép és nagy birtokokon látoztak után alkalmazzák s hogy a legelőápolás s annak okszerű kihasználása tekintetében annyira hátra maradtak talán jó részt annak tulajdonitandó, hogy ezen irányban az intelligens gazdáknál sem látnak jó példát. Mert szó ami szó a legelőket még az intelligens gazdák sem részesítik kellő figyelemben, amennyiben oly ritkán lát az ember jól ápolott legelőt még nagy uradalmakban is, hogy csaknem az ujjainkon elszámálhatjuk azon birtokokat, ahol e részt a tehető mégis megtörténik, a legtöbb birtokon azt hiszik, hogy a körülárkolás s néhány fának ültetésével a legelővel szemben már minden kötelesség teljesített s már sokkal gyérebben találunk olyan birtokot, ahol a legelőkön a gyomokat is irtják, még ritkább helyen szokták azt meg is fogasolni, a legelő kihasználása tekintetében pedig az okszerűség ellen csaknem mindenhol vétének.

A kisgazdák birtokában lévő ugynevezett községi vagy közbirtokossági legelők ország-szerte egészen szomorú képet tárnak elénk, amiről tökéletesen meggyőződtem az utolsó 2 évben, a mikor is nagy vidékek községi és közbirtokossági legelőit vizsgáltam meg. Az 50000 kat. holdnyit meghaladja azon községi legelőterület, amelyet így bejártam, hasonló elhanyagolást találtam mindenhol, dacára annak, hogy mindenhol refrainszerűleg legelőhiányról panaszkodtak a gazdák. Felsorolom a tapasztalt banyagság és visszasságok főbb jelenségeit, nem azért, mintha nem tudnám, hogy minden intelligens gazda ugyanazt vehette észre, hanem azért, hogy buzdítsam gazdátársaimat, hogy a jövő népszerű előadási évadban vegyék tárgysorozatukba a kisgazdákat az iránt oktatni és a segítség könnyű módjára kitanítani.

A legelőterületnek egy nem csekély részét majdnem mindenhol a gyomok foglalják el, különösen elterjedve találhatók azonban ezek közül a gyaloghodza, kutyatej, szártörvis, szerbtörvis, igliczetörvis, sok lapos területen a sás és káka, máshol ismét különféle bozót és cserjék. Az ilyen nem a legelőre való gyomok azonban nemcsak az által károsítják a gazdát, hogy a maguk számára olyan helyet foglalnak el, ahol jóféle füvek állhatnának, de az által, hogy egyik-másiknak keserű ízű levelei vagy szuros tövisei vannak, a jószág meg sem meri őket közelíteni és így két-, sőt három-akkora területet okkupálnak, mint a mekkorára szükségük van.

Számos más legelőterületen a mohát találtam annyira elhatalmasodva, hogy e végett a gyepnövényzet egészen megritkult, nagyobb ellenségünk legelőinkön a moha mint bármely más gyom, csaknem észrevétlenül fészkeliezt be magát, s egyik növénykét a másik után őrli ki.

Ezen növényi ellenségek ellen védekezni nem nehéz, bár nem tagadható, hogy dologgal kapcsolatos, ezen munka azonban kisebb sem, mint képzelnők, legtöbb dolgot adja még a gyaloghodza irtása, ez foltonként szokott előfordulni s csakis úgy irtható ki, ha több évben legalább 4-5-ször lekasaboltatik; a különféle tövisek czélszerűen kapával irtatnak, ezek legtöbbjére nézve a 2-szeri kivágatás elegendő, fő azonban, hogy magvaikat érlelni ne engedjük. Sás és kákát csakis a vizek levezetésével lehet kiirtani, ha pedig a víz levezetése technikai akadályokba ütközik, úgy igen tanácsos az ilyen lapos helyeken, ahol ezen gyomok tanyát ütnek, árkokat ásni és a kiásott földdel a lapos helyek egy részét fel-

töltve azt a természetes begyepesedésnek megnyerni. Ahol a legelők cserje és bozóttal vannak benöve, ami különösen hegyvidéken nemcsak igen gyakori, hanem igen nagymérvű és ottan már csak költséges irtással lehet segíteni, elv legyen ilyen munkával nem csak kivágni a bokrokat, hanem inkább több évre beosztva az irtást, azt alaposan, gyökeresen elvégezni. A moha ellen küzdeni szintén nem könnyű, de hatásosnak bizonyult a hossz- és keresztiránybani éles fogásokkal történő fogasolás, évente legalább kétszer; így esik minden másfélhold legelőre egy könnyű fogatos munkanap. Ugy, ha a község lakossága összeáll, legelőjén ezen munkát elvégezheti 2 nap alatt s ennek még az az előnye is megvan, hogy bujább fűnövése serkenti a gyepet.

Igen sok község legelőjét egészen behintve találtam vakondtúrásokkal. A vakond ugyan nem káros állat, de a legelőn nagy területet von el rendeltetésétől, egy-egy vakondtúrás ugyan nem nagy, de ha ezt sok vakondtúrás, amelyek tetején az évben fű nem nő, egymásmellé rakva képzeljük, azt fogjuk találni, hogy összességükben mégis nagy területet foglalna el. A vakondtúrásokon még azt is tapasztaltam, hogy azokon a legkénynebbben fészkelik be magukat különféle gyomok, melyek azután ott, mint kitűnő helyen, vigan is tenyésznek. Azt is tapasztaltam, hogy az élelmes hangyák szeretik azt is bolykőzésre felhasználni, az ilyeneket aztán a marha annyira féli, hogy azokról még akkor sem legel, ha jóféle füvekkel nőnek be. A gazdák tehát nagy érdekükben van a vakondtúrásokat is évente egyszer elenyésztetni, leghevesebben olyként, hogy vaslapátokkal szekerre szedik a felszört földet s azt azután mélyebb helyek feltöltésére használják. Aránylag ez is gyorsabban halad és kisebb munka semhogy annak megtevésétől félni kellene.

Ha a község lakossága tavaszi vetés végeztével csak 5-6 napi munkát szánná is a legelő ápolására, a legelőterület legalább is $\frac{1}{4}$ résznyivel több fűvet volna képes szolgáltatni, ez pedig már tetemes nyereség.

Legelőink és fűnövényzetének az állatvilágból is kerül ki számos károsítója, de ezekkel szemben a gazda csaknem tehetetlen.

A legelőkárosítók között, sajnos, lényeges szerepe van magának a gazdaközönségnek is, nemcsak mert tetlenül nézi és tűri számos ellenségét, de még két más irányban is, nevezetesen szántsándékos kártételével és ami még ennél is hátrányosabb, a legelő okszerűtlen kihasználásával. Erről azonban a következő számban fogunk bővebben szólni.

Pókay Dezső.

A vaj és margarinnal való visszaélések tilalmazásáról szóló francia törvény életbeléptetése iránt kiadott szabályzat.

Tekintettel a vajkereskedelem és margarinyártásnál előforduló csalárd üzelmek megszüntetésére vonatkozó 1897. évi április 16-iki törvényre és különösen annak 22. cikkelyére, melynek első szakasza így szól:

„A jelen törvény végrehajtása és különösen a margarin- és oleomargarinyárok, a vajgyárak a vaj-, margarin- és oleomargarin-kereskedés, a csarokok és piacok felügyeletének behozatalára szükséges módok, a gyanus árukból veendő minták beszerzése és igazolása, az ezen felügyelettel megbízott hivatalnokok kijelölése és a gyártási titkok megőrzése végett szükséges biztosítékok iránt egy közigazgatási szabályrendelet fog intézkedni.” — a miniszterelnök, mint földmívelésügyi miniszter előterjesztésére és az állam tanács

meghallgatása után a francia köztársaság elrendeli:

I. czim.

A margarin- és oleomargarinyárok felügyeletéről.

1. §. Az a nyilatkozat, melyet az 1897. április 16. törvény 4. §-a mindenkitől megkövetel, aki margarint, vagy oleomargarint akar gyártani, bélyeggel ellátott papirosra két példányban állítandó ki.

A nyilatkozatban a gyáros vezető, keresztnévét, lakhelyét és a gyártásnál használt anyagok természetét kell megjelölni.

A nyilatkozathoz egy példányban csatolandó a gyár és minden tartozékának tervrajza.

A nyilatkozatról és a hozzácsatolt tervrajzokról azonnal elismervény adatik.

A már létező gyárak birtokosai a nyilatkozatot jelen rendeletnek a „Journal Officiel”-ben való közzétételét követő 8 nap alatt tartoznak kiállítani.

A jövőben létesülő gyárak tulajdonosai a nyilatkozatot legalább egy hónappal a gyártás megkezdése előtt kötelesek kiállítani.

2. §. A nyilatkozat beterjesztése után legkésőbb 3 nap alatt a község előljárója megküldi azt csatolványaival együtt a département prefektusának.

A prefektus azonnal felterjeszti az iratot a földmívelésügyi miniszterhez.

A rendőrségi prefektus a hozzá közvetlenül küldött nyilatkozatokat hasonlóképen felterjeszti a miniszterhez.

3. §. A nyilatkozat és csatolmányainak említett intézkedéseit nem lehet módosítani, ha csak az erre vonatkozó szándék az 1. §-ban előírt formában kiállítandó nyilatkozattal legalább 8 nappal előbb be nem jelentetik.

A gyáros változását a gyár átadását követő három nap alatt kell bejelenteni.

4. §. Minden margarin — vagy oleomargarinyár állandóan egy vagy több, a földmívelési miniszter által jelen rendelet 17. §-a értelmében kijelölendő szakfelügyelő felügyelete alatt áll.

A gyár megnyitásának és bezárásának óráit a tulajdonos vagy annak üzletvezetője bejelenteni tartozik a felügyelőnek; ezen órák minden változtatását legalább 48 órával előbb kell bejelenteni. Ezen órákon kívül minden munka tiltva van.

A gyárhoz tartozó helyiségek, műhelyek, raktárak, pinczék, csürök, pitvarok a munka tartama alatt mindig nyitva tartandók a felügyelőnek és a munkaidőn kívül is ki kell nekik nyitni megkeresésükre.

5. §. Minden a margarinyártása szánt nyersanyagának a gyárba való behozatalát és származását a tulajdonos egy e czélra vezetett külön jegyzékbe köteles bejegyezni.

A felügyelők e bejegyzések pontosságát hitelesítik és megvizsgálják a nyersanyagokat ártalmatlanságukra nézve.

6. §. A felügyelők meggyőződést szereznek maguknak arról, hogy nincs-e túllépve az 1897. évi április hó 16-iki törvény 3-ik §-ában megengedett vaj mennyiségi aránya és hogy nincs-e akár közvetlenül akár közvetve festőanyag hozzákeverve;

7. §. Minden a gyárból kimenő margarin-vaj oleomargarin-küldemény egy külön jegyzékbe beirandó.

A felügyelők konstatálják a kimenetelt és meggyőződést szereznek maguknak arról, hogy a tartályok és czimjegyek a törvény 9-ik §-a határozmányainak megfelelnek.

II. czim.

Az ipari vajgyárak, a margarin, oleomargarin és vaj eladásának felügyeletéről.

8. §. A margarin- és oleomargarin-raktárak és árudák, valamint azon helyiségek, amelyekben vaját eladásra gyártanak vagy kikészítenek és eladnak, az alábbi 17. és 19. §.

rendelkezései szerint az e czélből a közigazgatási hatóság által kijelölt hivatalnokok felügyelete alá helyeztetnek.

9. §. A csarnokban és piacokon azon pavillonok, irodák és egyéb helyiségek, melyek a margarin és oleomargarin raktározására és elárúsítására vannak szánva, oly távolságra legyenek a vaj raktározására és elárúsítására szolgáló helyiségektől, hogy minden csalárd visszaélés megkísérlése kizárassék.

III. czim.

Szakértői vizsgálatok.

10. §. A jelen rendelet 17. §-a értelmében kirendelt szakfelügyelők, valamint a közvetett adókról a váomoknál, a városi fogyasztási adóknál alkalmazott és a 19. §-a értelmében felügyelettel megbízott hivatalnokok jogosítva vannak az eladásra kerülő, az eladási czélra kiállított és elszállított margarin, oleomargarin és vajból mintákat venni, hogy azok összetétele megvizsgálathassék.

A fuvarosok, a szárazföldi és vízi társulatok igazgatói és hivatalnokai kötelesek a minták vételét megengedni és a birtokukban lévő fuvarleveleket, elismervényeket és nyilatkozatokat felmutatni.

11. §. A minták három példányban vétetnek és üvegedényekben légmentesen elzárandók és lepecsételendők.

A pecsétek egyikén megerősített czédulára ráírandó a produktum neve, a minta vételének napja és az elemzést kérő hivatalnok neve.

12. §. Minden mintavételről jegyzőkönyvet kell felvenni, mely a következő adatokat tartalmazza:

1. mivelet napját és helyét.
2. Az eljáró személyek neveit és tulajdonságát.

3. A vaj és margarin tartályain vagy göngyön lévő pecsétek és feliratok másolatát.

4. Az esetleg a produktum birtokosánál lévő számla-, elismervény-, vagy fuvarlevél-másolatát.

5. Végül mindazokat a jeleket, melyek a vett minta hitelességének és az eladott áru azonosságának megállapítására szolgálhatnak.

13. §. A három vett minta közül az egyik az 1897. április 16-iki törvény 13. cikkelyének 4. §-a értelmében vegyelemzés és görösövi vizsgálat végett megküldendő a kormány által kijelölt szakértők egyikének; a második minta az áru tulajdonosának, vagy annak híján birtokosának adandó át: a harmadik a kerületi törvényszék őrizetébe adatik, hogy esetleges újabb hitelesítésnek, vagy elemzésnek alapul szolgáljon.

14. §. Ha a minta vétele máshol történik mint a tulajdonosnál, az, akinél a minta vétetik, köteles megmondani annak a személynek nevét és lakhelyét, akinek nevében az árut bírja; ha ezt, vagy pedig a jegyzőkönyv aláírását megtagadja úgy ez a körülmény a jegyzőkönyvben megemlítendő.

15. §. A minta elemzését legkésőbb 8 nap alatt a vegyi szakértőnek átadás után végre kell hajtani.

A szakvizsgálat költségeit a földművelésügyi miniszter által kiadott tarifa szabályozza.

16. §. A vegyi szakértő jelentése a kerületi törvényszéknél helyeztetik el. A szakvélemény benyújtásáról a szakértő az érdekelt feleket ajánlott levéllel értesíti.

Ha az elemzés ellen nem emelnek kifogást, akkor a szakértő vegyész jelentése felterjesztendő a köztársaság ügyészének.

Ha a gyáros, vagy eladó kifogásolja az elemzést, nyilatkozatát az értesítés napját követő két nap alatt be kell terjesztetni a törvényszékhez.

Az utóbbi esetben a harmadik minta egy ellenszakértői vizsgálatnak vettetik alá, melylyel egy a földm. miniszter által készített listán szereplő és ama kerületi törvényszék elnöke által kijelölt vegyész bízna meg, mely törvényszék kerületében a minta vétetett.

Az ellenvizsgálattal megbízott vegyész jelentése a mintának neki történt átadásától számított 8 nap alatt a köztársaság ügyészéhez nyújtandó be.

IV. czim.

A felügyeleti szolgálat szervezése.

17. §. Az 1897. évi április 16-iki törvény 6. §-a és a jelen rendelet első czime által előírt felügyeleti szolgálattal a földművelésügyi miniszter által a fogyasztási adók kezelésénél alkalmazott hivatalnokok közül kinevezett felügyelők bízna meg, a kiket a pénzügyminiszter e czélből a földm. miniszter rendelkezésére állít.

Ezek a hivatalnokok továbbra is a fogyasztási adó igazgatás státusában maradnak és megtartják előmeneteli igényeiket.

A fogyasztási adók kezelésénél elfoglalt rangfokozatuknak megfelelő fizetésük és a földm. miniszter által megállapított mellékjavadalmuk a földm. miniszterium tárczáját terhelik.

Azok a hivatalnokok, akik a tudomásukra jutott gyártási titkokat felfedezik, azonnal elmozdítatnak teendőiktől, anélkül, hogy ezzel fel volna nézve az esetleg ellenük fogantatosítandó egyéb fegyelmi rendszabályok, vagy pedig az esetleges polgári, vagy büntetőjogi eljárás alól.

18. §. A felügyelők fizetései és mellékjavadalmai azt a gyárost terhelik, akinek telepe mellé vannak rendelve.

A minden egyes gyáros által a telepe felügyeletére kirendelt hivatalnokok számához képest megtérítendő költségeket minden évben a földm. miniszter állapítja meg és közli a pénzügyminiszterrel, aki azoknak a fogyasztási adók módján való fedezetéről gondoskodik.

A margarin- és oleomargarin gyárosok kötelesek az ellenőrző hivatalnokoknak irodá gyanánt szolgáló helyiséget ingyen rendelkezésre bocsátani.

19. §. A jelen rendelet II. czimében előírt felügyeletet, párhuzamosan a rendőrségi tisztekkel, a csarnokok és piacok felügyeletével megbízott hivatalnokokkal és a fenti

17. §-ban említett felügyelőkkel a fogyasztási adók, a váomok és a városi fogyasztási adóknál alkalmazott és a földm. miniszter által e czélből megbízott tisztviselők gyakorolják.

Az ekként ezen hivatalnokokra háruló munkatöbblet fejében nekik esetleg nyújtandó kárpótlást a földm. és a pénzügyminiszter állapítja meg.

20. §. A jelen rendelet végrehajtásával a földm. és az iparügyminiszter bízna meg. Páris, 1897. november 9.

VEGYESEK.

Augusztus 25-én tartották meg Temesvárott a vármegyeház kistermében a délmagyarországi tejszövetkezetek negyedévi értekezését.

Az ülésen 65 tejszövetkezet, a temes és Torontál vármegyei, valamint a délvideki földművelők gazdasági egyesületei voltak képviselve.

Az értekezleten Sierbán János országos tejszövetkezeti felügyelő elnököt. Ugyancsak a szabadkai vajtermelési központ tárgyában szeptember hó 14-én, Zomborban lesz egy nagyobb szabású ülés, melyen a Bács vármegyei tejszövetkezet elnökei és megbízottjai megbeszélnek az üzembelhelyezés körül követendő eljárást.

Egy nagy amerikai vajtermelő központ. Az Egyesült-Államokban a vajtermelő központok igen el vannak terjedve s közöttük egyik-másik igen nagy fontosságu. A legnagyobb ily vállalat a *St. Albans Factory of Franklin County* (St. Albans, Vermont).

A központ épülete 50 m. hosszú s 13 m. széles, egy emeletes csak s fából épült. Gőzgépe 45 lóerejű. A nagy üst, jéggép, (hűtőgép) a föld alatt vannak.

A tejfőállomások többnyire a vasut mentén vannak s vasuti sínbe van vezetve. A tejszint külön erre épített vasuti kocskában szállítják, melyek nyáron lehűthetők. A tejfőt télen minden nap, nyáron napjába néha kétszer is szállítják a központba.

A tejfőállomások egyszerű faalkotmányok s benne naponta 1000—2000 kiló tej dolgozható fel. Rendesen 5 m. szélesek és 7 m. hosszúak. Felszerelésük egy üst, két tejtartály a teljes lefőlőzött tej számára, egy melegítő, egy tejszínhűtő, hideg vízszivattyu, Alfa separator s tejmérő.

A központ fennállása második évében 23,000,000 kg. tejet dolgozott fel s eladott 926515 kg. vajat. 1893-ban 59 tejszínállomása volt, mely szám 1898-ban 78-ra emelkedett. Naponta átlag 200,000 kg. tejet dolgoznak fel. E tejmennyiséget 1300 gazdaság 25000 tehén után szállítja 1600 km. területről. Juniustól októberig a tehenektől átlag 8 kg. tejet fejnek, a téli hónapokban 5 kgmót. A naponkinti vajgyártás tehát körülbelül nyáron 8000 kgm, télen 5000 kg. Az irót 1000 db disznóval etetik fel, melyek a központ gazdaságában vannak elhelyezve.

Az Orsz. Magyar Gazd. Egyesülete tulajdona.

TEJSZÖVETKEZETI NYOMTATVÁNYOK.

A következő nyomtatványokból állandó raktárt tartunk:

Tejbevételezési lap	ára ivenkint 8 kr.	Kézi könyvecske (4 oldalas)	ára ivenkint 1 kr.
Napitermény eladási napló (4 oldalas)	„ „ 3 „	Bárca	100 ivenkint 40 „

Megrendelések a

„Patria“ irodalmi vállalat és nyomdai részvény-társasághoz
BUDAPEST, IX., Üllői-út 25. (Köztelek) intézendők.

A „PÁTRIA“ irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása.